

Stanowisko Rady Organizacji Pacjentów przy ministrze właściwym do spraw zdrowia

Z okazji Światowego Dnia Bez Tytoniu, ustanowionego przez Światową Organizację Zdrowia na dzień 31. maja, Rada Organizacji Pacjentów przy ministrze właściwym do spraw zdrowia przyjmuje stanowisko następującej treści:

Podobnie jak w roku ubiegłym, doceniamy starania instytucji działających w ochronie zdrowia oraz innych obszarach życia społecznego podejmujących aktywności zmierzające do ograniczenia używania wyrobów nikotynowych przez społeczeństwo polskie. Niestety wysiłki te są niewystarczające. Od podjęcia przez Radę podobnego stanowiska w roku ubiegłym, sytuacja pod tym względem nie uległa poprawie. Przeciwnie, wyrobów nikotynowych używa w Polsce 28,8% dorosłych Polaków, co jest gorszym wynikiem niż średnia unijna (18,5%) i średnia światowa (22%) oraz stanowi wzrost z wcześniejszych 27%.

Nikotyna to jedna z najciężej uzależniających substancji. Uzależnienia bardziej niż heroina, a ryzyko uzależnienia wynosi 32%. Uzależnienie od nikotyny to nie zły nawyk tylko postępująca, nawracająca choroba. Samodzielnie jest w stanie wyzwolić się z nałogu tylko 2-3% osób uzależnionych, a całkowita abstynencja dla wielu jest nieosiągalna.

W innych krajach obserwujemy w ostatnim czasie podejmowanie dużo większej ilości działań zmierzających do usunięcia wyrobów nikotynowych, zwłaszcza tradycyjnych papierosów, z życia społecznego. Przykładowo Nowa Zelandia od przyszłego roku rozpoczyna program, w którym sprzedaż papierosów będzie nielegalna dla osób wchodzących w dorosłość. Kanada wkrótce rozpocznie drukowanie etykiet ostrzegawczych bezpośrednio na papierosach, nie tylko na pudełkach. W Unii Europejskiej poszczególne kraje również zmierzają do osiągnięcia statusu „wolnego od palenia”. W szczególności Szwecja, gdzie odsetek palaczy spadł z 15% do 5,6% w ciągu 15 lat. Przykładem mogą być nawet sąsiednie Czechy, gdzie opracowano długofalowy plan wychodzenia z nikotynizmu, a programy antynikotynowe uaktualniane są okresowo przez rząd. Wielka Brytania, gdzie pali 13,3% dorosłych obywateli, przyjęła zestaw rekomendacji celem osiągnięcia statusu kraju „wolnego od palenia” do 2030 roku. Rekomendacje przewidują m.in. inwestycję znacznych środków w różnego typu inicjatywy zniechęcające do palenia, podwyższenie akcyzy o 30% oraz opodatkowanie producentów wyrobów tytoniowych na rzecz poradni rzucania palenia, wycofanie wyrobów tytoniowych z supermarketów, wprowadzenie zakazu palenia w ogródkach kawiarnianych i innych strefach publicznych, a także podwyższenie wieku zakupu wyrobów tytoniowych o rok co roku.

Palenie tytoniu pozostaje największym możliwym do uniknięcia zagrożeniem dla zdrowia. Rada Organizacji Pacjentów rekomenduje, aby w Polsce, wzorem powyższych państw, podjąć bardziej zdecydowane kroki celem ograniczenia używania wyrobów nikotynowych. W szczególności należy sukcesywnie i zdecydowanie podnosić ich ceny, zwiększać przestrzenie wolne od palenia (np. ogródki kawiarniane), podnieść wiek legalnego zakupu wyrobów nikotynowych na 21 lat, wprowadzić refundację leków stosowanych w leczeniu nikotynizmu, utworzyć więcej poradni antynikotynowych, szkolić lekarzy (zwłaszcza rodzinnych) w technikach rozmowy z pacjentem o rzucaniu palenia.

Osobną kwestią pozostaje ograniczanie szkód, mające na celu pomóc osobom uzależnionym w stopniowym rzucaniu palenia poprzez sięganie po e-papierosy lub podgrzewacze tytoniu. Nie można dopuścić do braku kontroli nad rynkiem wyrobów, które stają się substytutem klasycznych papierosów. E-papierosy przywróciły trend wzrostowy w uzależnieniu społeczeństw od nikotyny. Ich marketing jest celowany w tę samą grupę docelową, co dawniej tradycyjne papierosy, czyli w młodych ludzi. Dla większości osób e-papierosy nie stały się sposobem na odwrót od tradycyjnych papierosów tylko przeciwnie, wstępem do nich. Wyroby te trzykrotnie zwiększają ryzyko wpadnięcia w nałóg palenia papierosów tradycyjnych.

W związku z powyższym należy rozważyć, aby e-papierosy i podgrzewacze tytoniu były dostępne tylko jako produkty dla osób palących, uzależnionych, jako pomoc w zerwaniu z nałogiem. Tak właśnie chce postąpić Wielka Brytania, a bardzo radykalne kroki w tym kierunku podjął rząd Australii, który już zakazał sprzedaży e-papierosów poza aptekami, a nawet mimo tego ich cena będzie wzrastała o 5% rocznie. Nie będzie też sprzedaży e-papierosów o smakach, kolorach i kształtach pociągających dla młodych ludzi. Będą miały jednolite, pozbawione kolorów opakowanie.

Mając na uwadze wszystkie powyższe kwestie, Rada Organizacji Pacjentów przy ministrze właściwym do spraw zdrowia apeluje o podjęcie stanowczych działań oraz wypracowanie przez ministerstwo zdrowia strategii eliminowania nałogu nikotynowego ze społeczeństwa.

Stanowisko przyjęte przez Radę Organizacji Pacjentów przy ministrze właściwym do spraw zdrowia w formie uchwały w dniu 10 lipca 2023 r.